

ПРИКЛАДНІ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 004:[32.019.5:327.8](474)

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.4.2/40>**Гавловський Д. В.**

Запорізький національний університет

ВИКОРИСТАННЯ РОСІЙСЬКОЮ ПРОПАГАНДОЮ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ОСНОВНІ ТРЕНДИ ТА ПРОТИДІЯ

Дана стаття має на меті дослідити використання російською пропагандою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій просування ворожих наративів, визначити основні тренди їх використання та окреслити контури протидії. Розглянуто тренди сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що використовуються для поширення ворожих наративів кремлівської пропаганди. Матеріали й методи використані у дослідженні обрані з урахуванням класичних та новітніх методик. Так, застосовано загальнонаукові методи аналізу та синтезу для опрацювання й інтерпретації якісних і кількісних даних, отриманих останніми роками вітчизняними та закордонними організаціями. Серед результатів дослідницької роботи, висвітлених у статті, вбачається можливим назвати: з'ясування ступеня гостроти проблеми використання основних трендів інформаційно-комунікаційних технологій з метою поширення ворожих наративів кремлівської пропаганди в Україні та світі; оглядове подання вітчизняних та закордонних наукових традицій із цього питання; виокремлення основних міжнародних та українських чинників, які сприяють формуванню специфічного простору сучасних соціально-інформаційних комунікацій; з'ясування сутнісних аспектів імплементації трендів, які набувають популярності в сучасних інформаційно-комунікаційних технологіях. Наукова новизна статті полягає у дослідженні загальних характеристик використання інформаційно-комунікаційних технологій російською пропагандою з метою розповсюдження кремлівських наративів із залученням останніх трендів та найбільш актуальні напрями протидії цьому. Практична значущість даної роботи визначається її широкою аплікативністю у подальших дослідженнях і розробках щодо здійснення заходів з інформаційної безпеки, у тому числі завдяки протидії наративам російської пропаганди, насамперед – у основних трендах інформаційних технологій. Також, вбачається перспективним її використання в науково-дослідному та освітньо-педагогічному процесах, у сфері стратегічних комунікацій та кібербезпеки України.

Ключові слова: поширення пропаганди, інформаційна війна, інформаційно-комунікаційні технології, російські наративи, протидія дезінформації.

Постановка проблеми. Військова агресія РФ актуалізувала дослідження специфіки застосування нею основних трендів інформаційних технологій для поширення ворожих наративів кремлівської пропаганди. Так, наразі можливо зауважити, що вже з 1990-х років країна-агресор ініціювала перші дії щодо свого збереження та примноження впливу на країни, що були колишніми членам СРСР. Насамперед, шляхом використання політико-економічних засобів і пропаганди, РФ намагалася досягти зменшення їх військового потенціалу та збільшення залежності виробництв

від економіки росії. На наш погляд, це можливо позначити в якості першого етапу у інформаційних, згодом – гібридних, а потім й повномасштабних війнах. Водночас, саме на початку 90-х років відбулось широке розповсюдження інформаційно-комунікаційних технологій, взаємопов'язаних із використанням глобальної мережі Інтернет. У сукупності обидва ці явища зумовили постійне використання РФ переважної більшості трендів інформаційних технологій задля просування наративів своєї пропаганди. Отже, вже понад тридцять років Україна вимушена постійно про-

тидіяти різноманітним технологіям поширення російської пропаганди, що, своєю чергу, використовують інформаційно-комунікаційні технології. З кожним роком це протистояння загострюється, в тому числі й завдяки науково-технічному прогресу, чий темпи характеризуються стабільно зростаючою динамікою. Особливо загострює цю проблему повномасштабна війна, що стимулювала використання країною-агресором основних трендів інформаційно-комунікаційних технологій з метою підвищення ефективності своєї пропаганди. Отже, перед сучасною українською державою та світовою спільнотою постає необхідність розробки алгоритмів адекватного реагування на застосування основних трендів інформаційно-комунікаційних технологій кремлівською пропагандою. Відповідно, актуальною проблемою сучасної науки про соціальні комунікації є необхідність аналізу основних шляхів, якими здійснюється залучення основних трендів інформаційних технологій до пропаганди. Разом із інтенсифікацією процесів науково-технічного прогресу ступінь поширеності та якості використання основних трендів інформаційних технологій, в тому числі, на жаль, і у просуванні наративів кремлівської пропаганди, буде лише посилюватися. В контексті проблематики збереження й сталого розвитку України та світу проблема використання, насамперед – РФ, основних трендів інформаційних технологій у поширенні пропаганди, постійно загострюється. На нашу думку, необхідно враховувати, що ефективність використання найбільш популярних трендів інформаційних технологій у просуванні ворожих наративів залежить від сукупності технічних та соціо-гуманітарних чинників. Дослідження та врахування цих чинників при формуванні асиметричних відповідей дозволить мінімізувати дієвість та згубний вплив ворожої пропаганди, в тому числі й у довгостроковій перспективі.

В Україні суспільство є великою мірою постіндустріальним (інформаційним), отже протидія можлива лише з урахуванням цих його рис. Окрім того, упродовж десятиріч еволюціонують вітчизняні інституції, діяльність яких спрямована на протидію пропаганді. Тобто, шляхом посилення міжнародної співпраці та залучення провідних технологічних рішень можливо досягти інформаційної безпеки не лише в Україні, але й значної кількості інших країн світу з різним ступенем розвитку, об'єднаних загрозою дій країни-агресора.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основою досліджень соціальних комунікацій

у контексті новітніх інформаційно-комунікаційних технологій та пропаганди є декілька теорій. Наприклад, теорія інформації, розроблена у 1920-х роках Г. Найквістом, Р. Гартлі та К. Шенноном [1, 2]. Втім, оскільки теорія інформації зосереджена передусім на кількісних аспектах, то її логічним доповненням є теорії, що акцентують увагу на більш якісних показниках. Насамперед, теорія так званих «інформаційного суспільства», започаткована у 1960-х роках в працях Ф. Махлупа, Д. Белла та ін. Також, теорія так званих «медіакратії», що виокремилась з праць П. Куртца, Т. Майєра й ін. у 1970-х роках. Окрім того, неможливо оминати й теорію так званих «стратегічних комунікацій», розробленої Е. Тоффлером на початку 1990-х років та багатьох інших [2, 3]. Всі вони у сукупності і з різних аспектів пояснюють особливості маніпулювання інформацією в сучасному світі. Серед провідних закордонних науковців які мають розвідки у сфері соціальних комунікацій, видається за необхідне наголосити на ролі Ю. Габермаса, Е. Гідденса, М. Кастельса, М. Наїма, Дж. Ная. Велику увагу особливостям пропаганди та інформаційної безпеки приділяли Е. Бернайз, Ж. Елльюль, Г. Лассвел, Г. Одерман, Г. Шиллер. Висвітлювали специфіку гібридної війни – Ф. ван Каппен, У. Швартау та ін.

Українські дослідження інформаційних технологій та пропаганди великою мірою спираються на праці Г. Почепцова та Ю. Шайгородського. Займаються питаннями медіа-простору – Н. Бурмаха, Т. Кремень та ін. Проблематику соціальних медіа розробляють О. Батрименко, М. Рудик, М. Рябчун й ін. Викликами для інформаційної безпеки займаються В. Бебик, І. Рабінович і ін.. Взаємовпливи національної безпеки та соціальних мереж аналізовані О. Гринь, В. Шемаєв й ін. Власне питання пропаганди досліджують А. Бондар, О. Гапченко та ін.. Особливостями ведення інформаційної війни – І. Бондаренко, І. Залєвська і ін.. Використанням трендів у просуванні пропаганди – О. Мороз, А. Чантурія та ін. Значну увагу соціальній відповідальності під час налагодження зв'язків з громадськістю та власне інформаційно-комунікативним технологіям приділяє в своїх працях В. В. Березенко. Стратегічне спрямування вітчизняних розвідок щодо протидії пропаганді, великою мірою ґрунтується на напрацюваннях: Державної служби спеціального зв'язку, Національної академії Служби Безпеки України, Центру протидії дезінформації, Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки, Центру

демократії та верховенства права та ін. державних і громадських установ. Починаючи з 2000-х років вони все більш поглиблюють співпрацю з провідними установами країн Європи та Північної Америки відповідного спрямування [3, 4]. Об'єднання зусиль науковців і зазначених інституцій дозволяє з кожним роком все більш підвищувати ефективність протидії кремлівській пропаганді.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження використання російською пропагандою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій просування ворожих наративів, визначення основних трендів їх використання та окреслення контурів протидії.

Виклад основного матеріалу. Основні тренди інформаційно-комунікаційних технологій задіяні країною-агресором у впливі на сучасне українське суспільство з метою підвищення ефективності поширення та впровадження наративів. Свідомо уникаючи у цій статті морально-етичних оцінок, необхідно відзначити, що ефективність застосування основних трендів інформаційно-комунікаційних технологій можливо пояснити наявністю дії двох груп чинників – міжнародних та українських. На основі проведеного нами аналізу видається можливим виокремити міжнародні чинники, що сприяють виникненню характерних рис соціально-інформаційних комунікацій в Україні та констатувати, що серед них основними є ті, що пов'язані із досягненнями науково-технічного прогресу:

1) поширення доступного та швидкісного Інтернету – упродовж останніх років абсолютна більшість території України має швидкісне мережеве покриття та наявні численні цінові варіанти з підключення до нього. Так, станом на 2023 рік 98 % населення України взагалі не вимикають підключення до мережі Інтернет [4]. Відповідно виникає можливість пошуку альтернативних джерел інформації;

2) широке розповсюдження техніки, що підтримує реалізацію інформаційно-комунікаційних технологій – наприклад, станом на 2023 рік 95 % українських споживачів контенту роблять це зі смартфонів чи розумних годинників, 39 % зі ноутбуків чи планшетів та 23 % зі стаціонарних комп'ютерів [5]. Тобто, технічне забезпечення соціально-інформаційних комунікацій в Україні відповідає загальносвітовим тенденціям;

3) масове розповсюдження технологій, які уможливають ведення повноцінного життя у режимі «онлайн» – до прикладу, понад десяток найбільших ретейлерів товарів повсякденного

вжитку в Україні й під час повномасштабної війни продовжують надавати послуги он-лайн замовлення та доставки, а чисельність користувачів системної моделі так звані «електронного уряду» зросла за період з 2020 по 2023 роки на 11 % [4]. Таким чином, соціальні комунікації в режимі он-лайн стають все більш зручними;

4) продовження періоду так званої «активної старості» або «золотого віку» – інклюзії людей із віком понад 50 років до активних соціальних комунікацій та набуття ними, таким чином, незалежності. Зокрема, станом на 2023 рік, в Україні серед осіб віком від 50 до 69 років 75 % є активними користувачами вищезгаданого електронного уряду, тоді як для вікової когорти від 70 років це значення становить 44 % [4]. Зауважимо, що через низку причин дана вікова категорія є особливо сприйнятливою до наративів ворожої пропаганди;

5) втрата популярності так званих «старих медіа» разом із зростанням так званих «нових медіа» – станом на 2022 рік в Україні стали відсутні будь-які друковані суспільно-політичні газети, окрім двох приналежних офіційній державній владі – «Голосу України» та «Урядового кур'єра» [6]. Отже, створюється ситуація з певною мірою відсутністю альтернативи так званим «новим медіа».

З-поміж найбільш вагомих українських чинників, які сприяють виникненню характерних рис соціально-інформаційних комунікацій в Україні основними є і ті, що обумовлені боротьбою за Незалежність від країни-агресора:

1) значна кількість біженців, які втрачають можливість користуватися звичними джерелами інформації не у форматі онлайн – за період з 2014 по 2022 рік їх чисельність склала понад два мільйони осіб, а за період з 2022 по 2024 рік є більшою за десяти мільйонів, із яких лише близько чотирьох мільйонів є внутрішньо-переміщеними особами [7]. Всі вони будуть змушені звертатись насамперед до так званих нових медіа та соціальних комунікацій у мережі;

2) постійні масовані обстріли по об'єктах критичної інфраструктури, що спонукають до здійснення державної політики підтримки безперебійного доступу в мережу Інтернет як основного каналу інформування населення та координації військових – станом на 2023 рік було понад ста п'ятдесяти тисяч користувачів терміналів «Starlink», у 2024 році Національний центр оперативно-технічного управління мережами телекомунікацій видав розпорядження щодо забезпечення операторів мобільного зв'язку забезпечувати

його не менше десяти годин без світла [8]. Отже, здійснюється цілеспрямована державна політика, що підтримує перенесення простору соціальних комунікацій під час кризи у мережу;

3) тяглість протистояння, що обумовлює зниження коректності когнітивних оцінок – триваюча з 2014 року спочатку гібридна, а потім й повномасштабна війна сприяла виникненню в населення великою мірою хибного відчуття суттєвого рівня медіаграмотності. Так, за період з 2019 по 2022 роки включно на 17 % зросла частка населення України, повністю переконаного у своїй здатності розрізняти дезінформацію та фейки, становлячи 47 % серед чоловіків та 30 % серед жінок [4]. Таким чином, підвищується ризик впливу ворожих наративів;

4) суперечливе ставлення до діючого з 2022 року інформаційного телемарафону «Єдині новини», що об'єднав до цього конкуруючі чотири медіа холдинги та канал Верховної Ради – рівень довіри до нього знижується щороку, станом на 2023 рік становлячи 43 % [4]. Втім, необхідно зауважити, що великою мірою це є цілком нормальним процесом на четвертий рік роботи марафону подібного формату. Зокрема, у людей виникає та посилюється потреба в альтернативних джерелах інформації щодо повномасштабної війни.

Варто зазначити, що вітчизняні чинники здебільшого зазнають постійного впливу міжнародних. Сукупна дія обох груп чинників сприяє виникненню характерних рис соціально-інформаційних комунікацій, властивих певному соціуму. Приймаючи їх до уваги, можливо як підвищувати ефективність пропаганди, так і дієвість контр-пропаганди. Для цього, в першу чергу, потрібно зважати на сприйняття та здатність до поширення у конкретному соціумі певних трендів інформаційно-комунікаційних технологій. Враховуючи вищезазначене, можливо стверджувати що соціально-комунікаційні інтеракції в сучасному українському суспільстві стають все більш залежними від інформаційно-комунікаційних технологій та зазнають впливу найбільш поширених у них трендах. Так, станом на 2024 рік понад 65 % населення України користувались «YouTube», а 70 % дорослого населення вели сторінки у соціальних мережах. Загалом, створили акаунти на: «YouTube» – 24,3 %, у «TikTok» – 16,47 %, у «Facebook» («Meta») – 13,85 %, у «Instagram» – 12,4 %, у «LinkedIn» – 5,1 %, у «X» («Twitter») – 4,55 %. До 10 найбільших за охопленням сайтів належали: 2 загальних – «Google» (88,90 %) та «Wikipedia» 45,24 %; 3 соціально-мережових – «Youtube» (54,4 %), «Facebook» (53,41 %) та «Instagram»

(35,28 %); 2 ретейлінгових – «Rozetka» (38,77 %) й «Prom» (33,85 %); 3 новинарних – «Unian» (36,58 %), «UKR.net» (36,49 %), «tsn.ua» (34,36 %). Основними ж тематичними спрямуваннями запитів споживачів медіа-контенту в Україні у цей період були: сервіси (92,24 %), новини (84,19 %), комерція та ретейл (74,23 %), освіта (57,14 %), дозвілля (55,50 %) [9]. Таким чином, сучасні українці перебувають постійно залученими до інфополя, що знаходиться під впливом ворожої пропаганди. Відповідно, першочергово саме в цих мережах та за цими напрямками ворог стежитиме за основними трендами, імплементаючи до них стратегічні наративи та використовуючи у кремлівській пропаганді, покликаний знищити українську державність. До прикладу, у 2023 році лише за один місяць було видалено понад дві тисячі рекламних повідомлень із дезінформацією у «Facebook» (за даними Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки). В 2024 році в ньому щомісяця боти розміщували понад сто тисяч коментарів українською мовою, покликаних створити ілюзію «зради» [3, 10]. Також, окремої уваги заслуговує те, що після зміни власника месенджера «Twitter», в ньому стрімко зріс ступінь насиченості пропагандою, що особливо небезпечно з огляду на представленість 89 % світових політичних лідерів у ньому. У інших месенджерах також широко представлена ворожа пропаганда, починаючи з «Telegram», який за останніми даними співпрацює з фсб рф та «WhatsApp», «Viber», «Signal» [10, 11]. Отже, з кожним роком ворожі наративи все більше адаптуються до трансляції з міжнародних інформаційно-комунікаційних платформ.

Шляхи використання основних трендів інформаційних технологій для просування ворожих наративів пропаганди країною-агресором можливо умовно згрупувати за трьома напрямками, у залежності від ступеня та етапу залученості в них людини:

1) «класичні» – людина (група осіб) розробляє, імплементає, корегує та бере безпосередню участь на всіх етапах інформаційно-психологічної операції (ІПСО), перебуваючи у повній залученості в неї. До прикладу, робота команд медіа-груп пропагандистів федеральних каналів, «тролі», «ельфи», тощо. Історично, саме дана група способів виникла першою та потребує мінімального розвитку інформаційних технологій. Наприклад, виступи Й. Гебельса по радіо;

2) «змішані» – людина (група осіб) задіяна лише на певних етапах здійснення ІПСО, сту-

пінь її залученості суттєво варіює в залежності від специфіки кожного з них. Підґрунтям даної групи способів є концепції «сплячих клітин», що широко розроблялись розвідками більшості розвинутих країн світу ще до початку першої світової війни та полягали у створенні осередку, що починає діяти лише за певних умов. Серед прикладів можливо назвати схеми фішингу, ботоферми або віруси. Необхідно підкреслити, що вони з легкістю можуть трансформуватись, стаючи частинами третьої групи способів використання основних трендів або ж виокремлюючись з неї, набуваючи самостійної аплікативності. Зокрема: фейки, меми, нав'язлива реклама, канали-клони [10, 11]. Тобто, на кожному з етапів ступінь технологічності визначається насамперед раціональністю використання у конкретному випадку;

3) «новітні» – роль людини (групи осіб) мінімальна, усі етапи досягаються шляхом задіяння штучного інтелекту, машинного навчання та ін. надсучасних алгоритмів. Яскравим прикладом є вплив комплексної кібер-медійної операції рф «Pravda» (вона ж «Портал Комбат»), що просувала наративи російської пропаганди у різноманітні алгоритми штучного інтелекту. Насамперед – «OpenAI's», «ChatGPT-4o», «Smart Assistant» (розробник «You.com»); «Grok» (розробник «xAI»), «Pi» (розробник «Inflection»); «Mistral Chat» та «Copilot» (розробник «Microsoft»); «Meta AI» та «Claude» (розробник «Anthropic»); «Gemini» (розробник «Google»). Так, починаючи з запуску у 2022 році щорічно ця мережа генерувала та розміщувала понад 3,6 мільйонів статей спрямованих на досягнення пропагандистських цілей кремля у вищезгаданих алгоритмах [12, 13]. Отже, ворожі наративи вже кілька років поспіль успішно імплементовані до провідних зразків штучного інтелекту.

Загальні закономірності виникнення, розгортання, згасання та наступного еволюційного відродження трендів, які можливо ідентифікувати в якості основних (себто, найбільш значущих та поширених), можуть бути описані засновуючись на концепціях, наведених в таких фундаментальних працях як: «Морфологія казки» Я. Проппа (1928 р.), «Герой із тисячею обличь» Дж. Кемпбелла (1949 р.), «Чорний лебідь» Н. Талеба

(2007 р.) та «Все краще у нас або чому насильства в світі стало менше» С. Пінкера (2011 р.). Ступінь оптимальності поєднання інформаційних технологій із їх основними трендами та враховуючи характерні для певної спільноти риси соціально-інформаційних комунікацій безпосередньо корелює із ступенем ефективності просування наративів пропаганди чи контр-пропаганди.

Висновки. Сьогодні Україна перебуває в епіцентрі багатовимірного протистояння, в якому інформаційна складова, зокрема, пропаганда, виступає не менш значущою, ніж збройна агресія. У межах російсько-української війни пропагандистські практики набули системного характеру, слугуючи інструментом маніпулювання масовою свідомістю як у внутрішньому, так і в міжнародному інформаційному просторі. Таким чином, боротьба за контроль над інформаційним середовищем стала невід'ємною частиною сучасного конфлікту. Отже, визначення основних трендів використання інформаційних технологій просування ворожих наративів російською пропагандою та шляхів протидії ним є актуальною проблемою, яка передбачає необхідність визначення міжнародних та вітчизняних чинників, що сприяють виникненню характерних рис соціально-інформаційних комунікацій в Україні. Слід зазначити, що серед них ми визначаємо як основні ті, що, в першу чергу, пов'язані із досягненнями науково-технічного прогресу. Пропаганда кремля активно використовує основні тренди інформаційно-комунікаційних технологій проти України. Вважаємо, що подальші наукові дослідження повинні прогнозувати напрямки розвитку зазначених трендів та розробляти ефективні заходи контрпропаганди. Актуальність цієї теми зумовлена не лише масштабістю інформаційної агресії в умовах російсько-української війни, а й її довготривалими наслідками для національної безпеки, громадської свідомості та медіакультури. В умовах цифровізації комунікаційного простору пропаганда здатна швидко адаптуватися до нових технологій, що потребує постійного оновлення наукових підходів та практичних інструментів протидії. Тому системне осмислення цієї проблематики залишається одним із ключових завдань сучасних інформаційних та соціальних наук.

Список літератури:

1. Мак-Люен М. Галактика Гутенберга: становлення людини друкованої книги. Київ : Ніка-Центр, 2015. 388 с.
2. Тоффлер Е. Нова парадигма влади. Знання, багатство й сила. Харків : Акта, 2007. 688 с.
3. ГО «Інститут масової інформації». URL: <https://imi.org.ua/> (дата звернення 12.05.2025).

4. ТЗОВ «Київський міжнародний Інститут соціології». URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=data> (дата звернення 22.04.2025).
5. Gradus Research. URL: <https://gradus.app/uk/open-reports/> (дата звернення 03.06.2025).
6. ГО Детектор Медіа. URL: <https://stv.detector.media/>. (дата звернення 16.04.2025).
7. Міжнародна організація з міграції в Україні. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/mom-v-ukrayini> (дата звернення 17.05.2025).
8. ГО Інститут масової інформації. URL: <https://imi.org.ua/>. (дата звернення 27.05.2025).
9. Слово і діло. URL: <https://www.slovoidilo.ua/publikacii/infografika>. (дата звернення 08.05.2025).
10. Герун С. Виробництво паралельної реальності: як російська пропаганда впливає на Україну і світ у соцмережах. URL: <https://grnt.media/analytics/yak-rosijska-propaganda-vplyvaye-na-ukrayinu-i-svit-u-soczmerezhah/>. (дата звернення 02.06.2025).
11. Центр протидії дезінформації. URL: <https://cpd.gov.ua/#>. (дата звернення 28.05.2025).
12. Sunlight Project. Investigative Journalism Bureau. URL: <https://ijb.utoronto.ca/sunlight-project/>. (дата звернення 07.04.2025).
13. McKenzie S., Blachez I. A well-funded Moscow-based global ‘news’ network has infected Western artificial intelligence tools worldwide with Russian propaganda. URL: <https://surl.lu/vjjjrm> (дата звернення 12.04.2025).

Gavlovskiy D. V. RUSSIAN PROPAGANDA’S USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES: MAIN TRENDS AND COUNTERACTION

This article aims to investigate the use of modern information and communication technologies by Russian propaganda to promote hostile narratives, identify the main trends in their use, and outline the contours of countermeasures. The trends of modern information and communication technologies used to spread hostile narratives of Kremlin propaganda are examined. The materials and methods used in the study were selected taking into account classical and modern techniques. Thus, general scientific methods of analysis and synthesis were applied to process and interpret qualitative and quantitative data obtained in recent years by domestic and foreign organizations. Among the results of the research work highlighted in the article, it seems possible to name: clarification of the degree of severity of the problem of using the main trends of information and communication technologies to spread hostile narratives of Kremlin propaganda in Ukraine and the world; overview of domestic and foreign scientific traditions on this issue; identification of the main international and Ukrainian factors that contribute to the formation of a specific space of modern socio-information communications; clarification of essential aspects of the implementation of trends that are gaining popularity in modern information and communication technologies. The scientific novelty of the paper consists in the study of the general characteristics of the use of information and communication technologies by Russian propaganda for the purpose of spreading Kremlin narratives with the involvement of the latest trends and the most relevant directions of counteraction. The practical significance of this work is determined by its broad applicability in further research and development regarding the implementation of information security measures, including through countering Russian propaganda narratives, primarily in the main trends of information technologies. Also, its use in scientific research and educational and pedagogical processes, in the field of strategic communications and cybersecurity of Ukraine, is considered promising.

Key words: propaganda dissemination, information warfare, information and communication technologies, Russian narratives, countering disinformation.